

“El problema de la UE és la política, no pas un mercat conspirador”

Josep Burgaya (Vic, 1960) és doctor en història contemporània per la UAB i professor de la Universitat de Vic. Expert en història econòmica, pensament contemporani i d'organitzacions internacionals polítiques i econòmiques. És premi Fuster d'assaig 2013 amb l'obra 'Quan comprar més barat contribueix a quedar-se sense feina' (3i4, 2014).

Nou Parlament Europeu i nova Comissió Europea. Però la mateixa Europa i el mateix model econòmic que es va començar a bastir als anys 80, com si la crisi econòmica i financera no hagués succeït. O una altra UE és possible en els propers cinc anys al marge de la configuració que acabi tenint la Comissió?

—Entre els socialdemòcrates i els conservadors només hi ha diferències de matisos. La socialdemocràcia no té un projecte propi, definit, alternatiu i coherent. No ha tingut un relat diferent ni abans de la crisi ni durant la crisi, i per tant, ara no tindrà sobtadament un relat. Evidentment, si la socialdemocràcia és més forta a Europa hi haurà polítiques més expansives d'intervenció estatal en qüestions com l'ocupació i potser l'economia financera no comparà tan alegrement i les institucions europees intervindran una mica més en positiu amb els països del sud. Però, honestament, és només una qüestió de matisos. El que no assumeixen ni els socialdemòcrates ni els conservadors en cap moment és que aquesta crisi és de sistema, no cíclica.

Josep Burgaya va guanyar el premi Fuster d'assaig amb *Economia de l'absud*.

—Quan ja havia esclatat la crisi financera als Estats Units, l'aleshores president francès Nicolas Sarkozy va convocar una cimera a París per “refundar el capitalisme”. Sis anys després, més que refundar, s'ha reforçat...

—Aquesta crisi imposa un canvi de paradigma que implica canvis estructu-

rals molt potents que, pel que sembla, ni els grans grups polítics europeus estan disposats a fer, ni probablement estan en condicions de fer perquè des de fa molt temps, les decisions econòmiques fonamentals no es prenen en l'àmbit de la política, sinó que es decideixen en la pròpia economia. Amb una economia que es mou per sobre i al marge de la política, i on malgrat la crisi encara no hem sortit de la idea que els mercats són eficients i que per tant la intervenció estatal és negativa, l'endemà de les eleccions al Parlament Europeu continuem en el mateix paradigma de lleu creixement econòmic i una certa recuperació del PIB, però sense creació d'ocupació. És una gran contradicció.

—El mercat està molt desregulat, però els Estats i la UE podrien legislar més, és una opció política.

—Però és que el poder polític a la UE està massa fragmentat. I les institucions europees ja ho sabem, quan parlem de la fortalesa europea estem parlant bàsicament d'Angela Merkel i la famosa Troica. Mentre el poder polític està fragmentat, el mercat és un, i, per tant, els interessos dels poderosos que operen en el mercat, les grans corporacions, són els mateixos. Fer front a aquesta unitat des de la fragmentació és molt complicat.

—Però determinades legislacions no serien útils? Per exemple, en el sector bancari.

—Certament, cal una legislació forta per tornar l'economia financera allà d'on no hauria d'haver sortit mai. Les finances són un instrument de l'economia, i l'economia està al servei de la societat. Però les finances s'han convertit en un sector productiu, una animalada brutal que ens ha conduït a la situació actual. Però al final, el problema fonamental són els ingressos fiscals, i això demana una fiscalitat progressiva adequada i sobretot la necessitat que els Estats garanteixin que les empreses i els grans capitals tributen, perquè ara només tributa el treball. Els Estats tenen un problema d'ingressos, no de despesa.

—La política fiscal no és una decisió estrictament política?

—Absolutament, i els seus efectes són brutals. A tall d'exemple, Starbucks començarà a tributar a Espanya,

i ho farà al 2,5%, i l'amo d'Inditex, Amancio Ortega, tributa amb el seu patrimoni personal al 9%, menys que l'empleat més mal pagat de la seva empresa! Aquesta és la realitat.

—**Els paradisos fiscals estan tolerats per tots els Estats a través del concepte d'elusió fiscal o de concessions com l'amnistia fiscal.**

—És la prova del descontrol de l'economia amb relació a la política. Fora d'Europa, en alguns casos és més escandalós. El món occidental, després de la Segona Guerra Mundial accepta *de facto* els paradisos fiscals perquè en el moment en què es vol incrementar el paper de l'Estat en l'economia calia deixar a les grans fortunes una via d'escapament perquè no es possessin en contra del model d'Europa social que es començava a bastir. De fet, la UE a hores d'ara tolera que Irlanda funcioni com un autèntic paradís fiscal, Holanda parcialment i que Luxemburg ho sigui oficialment. I per què s'accepta el paper de Suïssa, totalment inacceptable? En un carrer de la ciutat de Zug hi ha 29.000 empreses radicades, les quals només hi tenen una bústia! Només paga impostos el treball i el consum, i, per tant, la capacitat que té l'Estat d'intervenir amb els recursos econòmics de què disposa és escassíssima.

—**Al vostre llibre, *l'Economia de l'absurd. Quan comprar més barat contribueix a quedar-se sense feina*, citeu una reflexió del filòsof britànic John Gray prèvia a la crisi, el 2002: "La classe mitjana és una cosa que el capitalisme actual ja no es pot permetre". Aquesta classe mitjana a hores d'ara ja està destruïda?**

—Absolutament, però el mercat també ha destruït les classes populars. El nivell de precarietat que tenim i del qual no sortirem, perquè sortir de la crisi no és només recuperar el PIB, sinó els drets que hem perdut. I ho donem per fet i acceptem que anem a una societat de precaris on la gent alterna l'atur amb alguna feina mal pagada i on ser mileurista és un luxe, i on la gent de més de 50 anys no tornaran a entrar al mercat de treball, i la gent que no té formació no té cap possibilitat de col·locar-se. Aquesta és la realitat, hi ha un trencament de la societat brutal, i la recuperació de l'economia via PIB no recuperarà la cohesió social.

—**La classe mitjana és qui fa les revoltes socials. Si es destrueix aquesta franja de la societat, es desactiva la capacitat de protesta en primera instància. Però després, es pot preparar un polvorí.**

—Aquesta és la gran contradicció. La classe mitjana va ser una concessió que en un moment determinat va fer el capitalisme per tenir pau social. Però ara les regles són unes altres, i la conseqüència és que es fa molt difícil mantenir el sistema democràtic amb una desigualtat així, perquè trinxen la societat i genera reaccions de ruptura. Desigualtat extrema i democràcia no són compatibles, però hi ha un segon element crucial, i és que aquesta desigualtat extrema és incompatible amb el mateix sistema econòmic capitalista. Basat en la producció massiva, necessita una alta capacitat de demanda, i la desigualtat extrema destrueix la demanda.

—**Això ho va explicar Keynes als anys 30, quan deia que la desigualtat en la distribució de les rendes havia provocat el crac del 1929.**

—Certament, la desigualtat acaba essent contrària al capitalisme mateix, per això l'Estat ha d'intervenir per posar límits a la desigualtat a través de fomentar bons salaris i una fiscalitat progressiva. La tendència del capitalisme és autodestructiva. El treballador, a més de treballador, ha de ser consumidor, i ara som en un món on els nivells de precarietat estan destruint la demanda. Aquest és l'absurd de tot plegat.

—**Quan comprem uns texans a Zara per menys de 20 euros, estem alimentant aquest sistema?**

—Sí. Quan comprem els pantalons a Zara, vol dir que algú ha patit molt i viu en l'absoluta misèria; però, a més, vol dir que la producció s'ha desplaçat d'aquí a un altre país.

—**És pervers, perquè aquesta classe mitjana i popular precaritzada no pot comprar uns texans de 100 euros fets a França, per exemple.**

—Però és la prova de l'absurd de tot plegat. I la solució, si és que n'hi ha, és la política, anar cap a un altre model econòmic.

—**Intentar canviar aquestes regles del joc requereix una bona dosi d'idealisme... I la UE està còmoda amb aquestes regles.**

Burgaya lamenta que la socialdemocràcia euro-

—La dificultat rau a convèncer la gent de la importància de la política, perquè la política s'ha guanyat en molts casos la mala reputació. De les 100 economies més grans del món, 52 són corporacions i no pas Estats, però ens equivocaríem si ho plantegéssim com una conspiració de les grans empreses. Les corporacions tenen interessos i es mouen per una lògica, no es reuneixen per conspirar i mirar com ens poden fotre. El problema és que la política ha deixat de fer la funció de patró del vaixell que li tocava. Està bé que siguem conscients de què comprem quan comprem, però quan votem,

pea hagi estat incapaç de proposar una alternativa de model econòmic i social per a Europa, i que hagi assumit les tesis neoliberals com a pròpies.

hem de pensar quin model de societat votem.

—**I ara no hi ha patró, o el patró no sap navegar?**

—No hi ha patró, perquè s'ha decidit anar a un sistema en el qual al mercat se li atorga veritat absoluta. Ens pot desagradar Merkel perquè defensa aquest sistema, però el patró no és Merkel ni el FMI ni cap altre organisme. Pensar-se en termes de l'esquerra clàssica que hi ha uns enemics de classe no és encertat, és un problema d'ideologia, de model de societat.

—**Hi ha alternatives polítiques reals a aquest model?**

—No, la socialdemocràcia no és una alternativa. A Espanya el PSOE no és alternativa de res, a Alemanya, governa amb Merkel, i a França ha estat una gran decepció. I a l'esquerra de la socialdemocràcia tampoc no s'ha bastit una alternativa de govern majoritària. Aquest és el drama a l'hora de desencallar aquesta situació de final de trajecte en què ens trobem. Però més enllà de les desigualtats socials, en la qüestió mediambiental també som al final del trajecte i no tenim solucions. Els ecologistes ja ho deien fa vint anys, però ara ho diu l'OCDE i molts organismes internaci-

onals, i fins i tot la NASA, que no és pas d'extrema esquerra... Doncs en un informe, la NASA anuncia el col·lapse de la civilització per dos factors: escalfament global i la desigualtat social, que la democràcia no podrà resistir. La producció alimentària baixarà pel canvi climàtic, i en conseqüència, la batalla pels aliments i l'aigua pot ser demencial amb un increment de població. Pensar com abans ja no ens serveix. L'esquerra fa anys que té una oportunitat de ser alternativa, però no ha reaccionat.

Gemma Aguilera